

het gebied woont of werkt; van inwoners en ondernemers tot scholen en maatschappelijke organisaties.

- In droge zomers neemt de vraag naar water toe, terwijl het aanbod afneemt. Dit heeft negatieve gevolgen voor de drinkwatervoorziening, landbouw (figuur 3), natuur (verdroging) en de waterkwaliteit van beken (figuur 4). In droge zomers nemen de mogelijkheden voor wateraanvoer af door lagere afvoeren van de Rijn en prioritaire claims elders (verdringings-reeks). Dit heeft gevolgen voor bodemdaling en de bediening van de functies natuur en landbouw in 40% van ons beheergebied. In steden zorgt het warmere klimaat voor hittestress. Droogteperiodes versnellen bodemdaling doordat de bodem verder uitdroogt en krimpt. Wegen, funderingen, kabels en rioleringen raken beschadigd door ongelijke of versnelde bodemdaling (figuur 5). Dit raakt de eigenaren van vastgoed en infrastructuur in daarvoor gevoelige gebieden.

Figuur 2

Figuur 3

Figuur 4

Figuur 5

2. De positie van het waterschap

Het waterschap heeft een wettelijke taak als beheerder van het van het watersysteem. Echter, onze mogelijkheden om de gevolgen van klimaatverandering te beïnvloeden zijn beperkt.

Vanuit het inzicht dat het waterschap de gevolgen van klimaatverandering niet alleen kan beperken zijn we in gesprek gegaan met onze partners. In een ‘impactcampagne’ hebben we de inzichten over de gevolgen van klimaatverandering gedeeld en ideeën voor een aanpak verzameld. We mogen daaruit concluderen dat de resultaten van onze klimaatverkenning door onze partners worden herkend en erkend.

De klimaataanpak blijkt complex. Er is niet één partij de oorzaak van (...) of verantwoordelijk voor (...); we zullen het samen moeten doen! Het waterschap wordt daarbij door partners gezien als een partij die het initiatief kan nemen, partijen bij elkaar kan brengen en met verstand van zaken de juiste richting kan geven. Natuurlijk zullen we ook kijken naar wat we zelf kunnen bijdragen. Maar een belangrijke vraag is: wanneer, waar, in welke mate en onder welke voorwaarden gaan we de samenwerking met onze partners aan?

Voor u ligt daarom een koers voor invulling van deze aanpak. Te beginnen met een visie en een strategie, gevolgd door een uitvoeringsagenda (te borgen onder het thema Klimaat). Gezien de omvang van de opgave zal een lange adem noodzakelijk zijn die zich over vele bestuurlijke perioden uitstrekt. Met reguliere bijstelling op basis van bestuurlijke prioriteiten en lering uit ervaringen. Vanuit dit perspectief mag dit advies worden gezien als een startpunt in de

structurele langjarige aanpak van klimaatgevolgen. We bouwen daarbij verder op de stappen die er met het themaplan klimaat vanaf 2022 zijn gezet.

Toelichting: structurele aanpak klimaatgevolgen

Het waterschap voert al jaren projecten uit om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. Denk aan Haarvaten op Peil en het Deltaprogramma Zoetwater. Daarnaast wordt ook in projecten rekening gehouden met bijvoorbeeld het verminderen van de drainerende werking van waterwerken.

Vanuit het perspectief van de klimaatverandering blijkt de impact van onze projecten echter beperkt. Zo raakt klimaatverandering ons gehele gebied. En beperkt het effect van een project zich vaak tot de directe omgeving. Om merkbare impact van maatregelen te krijgen zullen we op een ander schaalniveau moeten gaan werken samen met grondeigenaren/partners en daarbij onze inzet (projecten) meer moeten concentreren. Dit wordt bedoeld met een 'structurele aanpak van klimaatgevolgen'. Kern van deze aanpak zijn: sturen op impact en 'noaberschap'.

2. Visie

Uitdagingen

Uit onze klimaatverkenning blijkt dat de huidige schaal van aanpassingen aan het watersysteem onvoldoende zijn om een betekenisvolle robuustheid tegen klimaatverandering te realiseren. Om dit wel te bereiken moeten we enerzijds kiezen waar we onze inzet concentreren. Anderzijds zullen we voor vele andere gebieden helder moeten zijn dat we de gevolgen van klimaatextremen hier (voorlopig) zullen moeten accepteren.

In veel gevallen zullen we dus moeten leren omgaan met de gevolgen van droogte of wateroverlast. Daarover moeten we open en eerlijk het gesprek voeren. Wat mag je van het waterschap verwachten? Maar ook: wat is je eigen verantwoordelijkheid? Dit vraagt om een andere manier van denken en doen dan we gewend zijn, weg van de traditie van *'overal en altijd de juiste hoeveelheid water van de juiste kwaliteit'*, naar een benadering waarin samenwerking en realisme centraal staan.

Drie A's als koers

De drie A's – aanpassing van het watersysteem, aanpassing van het ruimtegebruik en acceptatie dat niet alles te voorkomen is – vormen de koers die we volgen. Door deze koers consequent voort te zetten en de drie A's in samenhang toe te passen, werken we stap voor stap aan een meer veerkrachtig, toekomstbestendiger watersysteem.

Transitie en samenwerking

Meer klimaatrobuustheid vraagt om een transitie – niet alleen binnen het waterschap, maar ook bij grondgebruikers en andere partners in het gebied. Zo'n transitie is niet eenvoudig en zal veel tijd gaan vragen. In een wereld vol onzekerheden bieden bestaande gewoonten en zekerheden houvast; het vraagt dus innerlijke overtuiging om deze los te laten en ruimte te maken voor nieuwe manieren van werken en denken.

Het gaat daarbij niet alleen om waterbeheer, maar om een breder geheel van waarden die ook binnen Europa centraal staan: een sterke economie, gezonde leefomgevingen en veiligheid voor mens en natuur. Deze thema's raken direct aan de manier waarop we ons watersysteem inrichten en beheren. En het vraagt om afwegingen die verder reiken dan de wateropgave alleen. Verandering raakt mensen, bedrijven en gemeenschappen op verschillende manieren. In

sommige gebieden zullen voorlopers het initiatief nemen, terwijl anderen de ontwikkelingen afwachtend volgen.

Rol van het waterschap

De vraag is hoe wij als waterschap onze rol zien in deze transitie. In hoeverre willen en kunnen we deze beweging stimuleren, faciliteren en versnellen? De keuzes die we daarin maken, bepalen uiteindelijk hoe snel en robuust ons watersysteem – en onze leefomgeving als geheel – zal zijn in het licht van een veranderend klimaat.

De aanpak in de omvang van deelstroomgebieden (5.000-10.000 ha) wordt gezien als een goed middel om te spreken met belanghebbenden, draagvlak af te tasten en te komen tot integratie van opgaven en uitvoering van maatregelen in een gebied. Gezien de urgentie van opgaven zou het waterschap in deze fase het initiatief kunnen nemen. Maar hierover zullen we tegelijkertijd ook het gesprek moeten voeren met provincies en gemeenten. In gebieden met een waterwinning wellicht samen met Vitens of WMD.

Transities laten zich niet afdwingen. Een gevoel van urgentie en voldoende draagvlak in de gebieden zijn belangrijke voorwaarden om tot een succesvolle aanpak te komen. Waar dit nog ontbreekt, is het verstandig om het proces niet te forceren, maar te investeren in bewustwording en samenwerking. In die gebieden zal het voorlopig vooral gaan om het gezamenlijk erkennen en accepteren van de gevolgen van klimaatverandering.

Kansen voor integrale aanpak

We zien kansen om de klimaatopgaven in de komende periode te verbinden met andere opgaven van het waterschap. Door maatregelen integraal te benaderen kunnen we niet alleen werken aan een robuuster watersysteem, maar bijvoorbeeld ook aan het verbeteren van de waterkwaliteit.

In sommige gebieden kan het voor het behalen van waterkwaliteitsdoelen op langere termijn nodig zijn om de watervoerendheid te vergroten door meer water vast te houden. Deze ontwikkeling draagt bij aan het vasthouden van nutriënten en het herstel van ecologische functies, én versterkt tegelijk de klimaatrobuustheid van het gebied en van de grondgebruikers die er actief zijn.

3. Strategische koers

De inzet van het waterschap bij de aanpassingen voor klimaatverandering gaan we vormgeven langs een aantal handelingslijnen. Aan deze handelingslijnen hebben we een uitvoeringsagenda gekoppeld. Daaraan werken we voor de toekomst: concreet, maar ook dynamisch. We zien dit als volgt voor ons.

Voor de kortere termijn gaan we aan de slag met een aantal concrete klimaatacties. Doen is belangrijk om geen tijd te verliezen, maar ook om ervaring op te doen met nieuwe werkwijzen.

Voor de langere termijn gaan we ervan uit dat ervaringen, maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen en inzichten in kantelpunten zullen leiden tot aanpassingen van de klimaatacties. Op deze manier vormt de agenda een flexibel en monitor-baar kader om klimaatmaatregelen op een strategische en adaptieve wijze uit te voeren, waarbij zowel onzekerheden als lokale praktijkervaringen worden meegenomen.

1. *We zetten in op de integrale aanpak met grondgebruikers en partners in gebiedsprocessen op (deel)stroomgebiedsniveau.*

Er is behoefte aan een watersysteembenadering, waarbij keuzes voor maatregelen (vasthouden, sparen, wateraanvoer, berging) en acceptatie integraal worden afgewogen. De natuur als spons en de beekdalen als buffergebieden zijn belangrijke onderdelen van deze systeembenadering. Daarbij moet worden nagedacht over de toekomst van wateraanvoer: hoe lang blijft dit haalbaar en waar biedt meer water vasthouden perspectief? Via herinrichting van het watersysteem (profielaanpassingen, verlegging waterlopen en verhogen/verlagen drainagedichtheid) kunnen lokale knelpunten worden aangepakt. Met gerichte meetsystemen (grond- en oppervlaktewater) kunnen we de effecten van de verkregen klimaatrobustheid van het watersysteem monitoren. Zo krijgen we inzicht in effecten en kunnen we leren en zo nodig bijsturen.

Ons voorstel is om op korte termijn (2026) te starten met twee gebiedsprocessen in gebieden waarvoor er een duidelijke aanleiding is. Bijvoorbeeld het deelstroomgebied bij landgoed Twickel waar geen waterinlaat meer mogelijk is door HCH-verontreiniging. De ervaring met diverse pilots zoals Breklenkamp en de gebiedsprojecten haarvaten-op-peil leren dat veel tijd nodig is voor het gesprek in de streek, het creëren van draagvlak en het bieden van perspectief. Dit voorafgaand aan de uitvoering van eventuele maatregelen. Door direct aan de slag te gaan verliezen we weinig tijd, kan de samenwerking met de provincies, gemeenten en drinkwaterbedrijven zich ontwikkelen, bouwen we ervaring op met nieuwe werkwijzen en kunnen we leren van wat goed werkt en minder goed. Hiermee kunnen we vervolgotrajecten weer beter vormgeven.

Uitvoeringsagenda:

In 2026 starten we met enkele gebiedsprocessen klimaataanpak gericht op samenwerking met partners op stroomgebiedsniveau om wettelijke doelen te behalen via integrale maatregelen.

2. *We richten onze reguliere taken zo in dat deze optimaal bijdragen aan de klimaataanpak.*

De afgelopen periode hebben we met de klimaataanpak een aantal zaken in gang gezet. Bijvoorbeeld de normering en toetsing van hoogwater (NBW). Hiermee borgen we de toelaatbaarheid van wateroverlast, ook in 2050 ('vinger aan de pols'). Ook borgen we de huidige wateraanvoer² (via landelijke lobby en in de waterakkoorden) uit de IJssel en het IJsselmeer en werken we voor ons gebied droogtenormen uit waaraan we situaties kunnen toetsen. Deze droogtenorm is onderdeel van onze vernieuwde methode waarmee we meer grondwatergericht waterlopen kunnen ontwerpen.

Voor het beschermen van grondwatervoorraden is het integraal beleidskader met een uitvoeringsagenda vastgesteld. Eén van de inspanningen die we uitvoeren is de actualisatie van het beleid voor drainage en onttrekkingen.

Daarnaast willen we ook nieuwe zaken in gang gaan zetten waardoor we met onze reguliere taken bijdragen aan de klimaataanpak. Een voorbeeld hiervan is de mogelijkheid om het peilbeheer te optimaliseren. We willen onderzoeken welke mogelijkheden hier zijn. De focus zal

² Webinar over wateraanvoer voor het AB op 15 april 2025 [Document Vechtstromen - 20250407 Webinar wateraanvoer V1.0 gecoprimeerd excl animaties - iBabs Publieksporaal](#)

hierbij liggen op het voorjaarsmoment; het moment waarmee we langer water dat in de winter valt vast kunnen houden. Ook verbeteren we het monitoringsnetwerk waar nodig om te kunnen sturen op waterbalansen in deelstroomgebieden.

Uitvoeringsagenda:

- *We onderzoeken hoe peilbeheer kan bijdragen aan het beter water.*
- *We werken maatregelen uit om minder watergebruik te stimuleren en zo bij te dragen aan het beperken van droogte (potentiële bijdrage in klimaatopgaven van 75%).*
- *In 2026 worden beleidslijnen voor drainage, grondwateronttrekkingen en landbouwberekening geactualiseerd en geïmplementeerd.*
- *We brengen in beeld de potentiële schade aan infrastructuur en woningen en de benodigde maatregelen om deze schade (door bodemdaling) te beperken.*
- *We bestendigen en optimaliseren onze inzet voor wateraanvoer, met aandacht voor zowel beschikbaarheid als kwaliteit van aangevoerd water. We hebben daarbij aandacht voor het beperken van lekverliezen, verkenningen naar toekomstige actualisatieronde van de waterakkoorden, actieve deelname aan landelijke waterverdelingsplatforms, en pilots om de afhankelijkheid van wateraanvoer te verminderen.*
- *We toetsen 6-jaarlijks ons watersysteem onder de klimaatomstandigheden van dat moment (KNMI) aan provinciale normen.*
- *We toetsen onze waterkeringen aan de aan nieuw vastgestelde normen. Dit om de actuele veiligheidsstatus en onderhouds-behoefte in beeld te brengen.*

3. Het waterschap stimuleert de transitie naar meer klimaat robuust grondgebruik.

Het grondgebruik is een belangrijke sleutel in de klimaataanpak: gebruik gronden rekening houdend met de natuurlijke mogelijkheden van het watersysteem. Daarom is het vroegtijdig aan tafel zitten bij ruimtelijke plannen voor bijvoorbeeld stedelijke uitbreiding, met inbreng van heldere randvoorwaarden voor ontwikkelingen, cruciaal. Dit betekent: vooraf helderheid over onze inzet met duidelijke kaarten en voorwaarden. Deze ‘weging van het waterbelang’ communiceren we met onze partners en ontsluiten we digitaal. Er is een handreiking water en bodem met een geschiktheidskaart voor gemeenten beschikbaar, maar er is behoefte aan een concreet handelingsperspectief. Hierbij worden de ervaringen uit het verleden met het concept van ‘retentiecompensatie’ benut.

Aandachtspunt zijn kwetsbare objecten (bv. individuele woningen nabij de Regge) die een meer klimaat robuuste, veerkrachtige werking van het watersysteem beperken. Afweging is of een beperkt aantal voorzieningen (bv kleine kades), overgedragen aan de eigenaren, deze veerkracht weer kan verruimen zonder vergroting van risico's van wateroverlast.

Ook het karakter en de intensiteit van het grondgebruik zijn bepalend voor de druk op en beschikbaarheid van grondwater. Omdat wijzigingen in grondgebruik niet vanzelf tot stand komen, brengen wij in beeld welke middelen en instrumenten het waterschap kan inzetten om de transitie naar klimaat-robust grondgebruik te ondersteunen.

Uitvoeringsagenda:

- *Ontwikkeling van een handelingsperspectief voor stedelijke uitbreiding. De urgente bouwopgave vraagt om duidelijke randvoorwaarden vanuit het watersysteem, zodat waterbelangen tijdig en effectief kunnen worden meegenomen in de ruimtelijke ontwikkeling. Het is van belang dat het waterschap vroegtijdig positie inneemt in dit proces van woningbouw waar vele, ook andere grote belangen spelen.*

- Verkenning naar de omgang met boven-normatieve overlast (bv. Regge). Dit om natuurlijker en veerkrachtiger waterbeheer mogelijk te maken. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld boven-normatieve keringen (te overdragen aan particulier) en tijdelijke voorzieningen.
- In beeld brengen van onze mogelijkheden om de gewenste transitie van het grondgebruik te stimuleren. Het kan hierbij gaan om bijdragen in het aanpassen of aanbrengen van drainagesystemen (verondiepen), een rol bij het vergroten van financieringsmogelijkheden en het beperken van premie Brede weersverzekering door het beperken van risico's door droogte en overlast in de landbouw, een gezonde bodem met voldoende organische stof, leveren van kennis en uitwisselen van ervaringen, het grond- en gewasgebruik (invloed uitoefenen op Gemeenschappelijk Landbouw Beleid, GLB), subsidies, regionale ketensamenwerking, tijdelijke stimuleringsregelingen) of groen-blauwe diensten.

4. We ontwikkelen een langere termijn strategie voor de aanpak van klimaatgevolgen.

Op dit moment wordt onze uitvoeringsagenda in belangrijke mate bepaald door gestelde wettelijke doelen zoals de Kaderrichtlijn water. Tegelijkertijd worden we bijvoorbeeld geconfronteerd met zaken als de wateroverlast van 2023, de bodemdaling en schade aan opstallen in Nieuw Amsterdam en droogteproblemen door minder wateraanvoermogelijkheden vanuit het Twentekanaal voor het landgoed Twickel. Onze klimaatverkenning heeft een aantal risico's in beeld gebracht en leert dat we dit soort incidenten vaker en in grotere omvang mogen verwachten. De vraag is: willen we blijven reageren op deze situaties of juist proberen hierop grip te krijgen zodat we (grote) problemen zoveel mogelijk voorkomen of beperken? Het antwoord zal praktisch een combinatie van beiden zijn: reageren en voorkomen. Juist de beweging naar 'problemen voorkomen' vraagt extra inzet op het in beeld brengen van deze risico's en gevolgen en het bespreken met onze partners.

Uitvoeringsagenda:

Het verder in beeld brengen van de risico's (aard, omvang, kosten) van klimaatverandering en de mogelijkheden om deze te beperken in relatie tot onze taken als waterbeheerder. Daarbij kan gedacht worden aan schade aan gebouwen en infrastructuur (kosten en maatschappelijke impact versus baten), risico op niet halen Europese doelen als KRW, N2000 en ROR, risico's bij het wegvallen van mogelijkheden voor wateraanvoer. We gebruiken deze beelden bij de herijking/prioriteiten van de klimaataanpak. Zo vertalen we onze klimaatambities naar een realistische, adaptieve en gezamenlijke aanpak.

5. We ontwikkelen een communicatiestrategie gericht op urgentie voelbaar maken en mensen in beweging krijgen.

Water is van levensbelang. Maar de manier waarop we met water omgaan, sluit niet meer aan bij de wereld van nu. Daarin vormen weersextremen zoals droogte en wateroverlast steeds grotere problemen in onze leefomgeving. De aanpak van deze problemen vraagt om betrokkenheid van iedereen. Want water raakt ons allemaal.

Communicatie speelt hierin een sleutelrol: menselijk, herkenbaar en activerend. Water moet een onderwerp zijn waar je iets van vindt, waar je iets aan kunt doen. We kiezen daarom voor een strategie die inspeelt op de actualiteit, de urgentie dagelijks voelbaar maakt, het onderwerp structureel onder de aandacht brengt en mensen tot actie aanzet.

We richten ons bewust op twee doelen: urgentie voelbaar maken (raken en wakker schudden) en mensen in beweging krijgen (actie ondernemen). We laten zien wat klimaatverandering doet,

betrekken mensen en stimuleren gedragsverandering. Inwoners, bedrijven en partners zien we als belangrijke mede-eigenaren van de wateropgave.

Uitvoeringsagenda:

In 2026 wordt de communicatiestrategie uitgewerkt in een concrete aanpak.